

Krótką historia Biblioteki Głównej Politechniki Śląskiej

Krzysztof Ziolo

Biblioteka Główna Politechniki Śląskiej rozpoczęła działalność w czerwcu 1945 r., niedługo po podjęciu decyzji o zlokalizowaniu uczelni w Gliwicach. Pierwszym dyrektorem, na barki którego spadły wszystkie sprawy związane z utworzeniem tej biblioteki, był inż. Tytus Laskiewicz. Nie była to nominacja przypadkowa, ponieważ był on wieloletnim dyrektorem Biblioteki Politechniki Lwowskiej. Swoje doświadczenie i kompetencje zdobywał kierując przeprowadzką tej biblioteki do nowego gmachu, co miało miejsce w 1934 r., a następnie doprowadzając do pełnego opracowania zbiorów i wydania w postaci drukowanej 4-tomowego katalogu. Była to najstarsza i wówczas największa biblioteka techniczna na ziemiach polskich. W 1945 r. inż. Tytus Laskiewicz zaczynał praktycznie od zera. Uczelnia przeznaczyła na siedzibę biblioteki pomieszczenia na drugim piętrze w budynku przy ul. Strzody 21. Były to sale opisane następująco: czytelnia – duża sala o 7 oknach; magazyn – duża sala o 6 oknach; pokój katalogowy – sala o 1 oknie i sale o 3 oknach, czyli czytelnia profesorska, sortownia i biuro. W praktyce obie czytelnie służyły za sale wykładowe, a sortownia za laboratorium. Tak więc w tym okresie działała tylko wypożyczalnia, a sortowanie zbiorów odbywało się w magazynie. Tak jest, sortowanie, bo zakupów praktycznie nie było, a książki i czasopisma uzyskiwano z gromadzonych okolicznych polniemieckich księgozbiorów oraz z Centralnej Zbiornicy Książek z Warszawy, więc należało wydzielić książki przydatne na Politechnice. W maju 1946 r. stan biblioteki był następujący: 1720 wol. umieszczonych w katalogu, 3500 wol. po akcesji, 4800 wol. do rozsortowania, a załoga liczyła 4 osoby. W następnych dziesięcioleciach biblioteka się rozrastała, władze uczelni co jakiś czas występowały do ministerstwa z wnioskami o budowę własnego budynku dla biblioteki, ale mijały kolejne pięćdziesiątki, a w planach nie było miejsca. W tej sytuacji, w roku 1952 bibliotekę umieszczono „tymczasowo” w pomieszczeniach nowego budynku Wydziału Górniczego. W miarę wykańczania tego budynku biblioteka zyskiwała kolejne pomieszczenia. Proces został zakończony w 1955 r. otwarciem dużej czytelni ogólnej. Tym samym na długo sytuacja się ustabilizowała, co nie znaczy, że była normalna. Dla przykładu magazyny zbiorów mieściły się w zupełnie do tego celu nie przystosowanych schronach przeciwlotniczych.

Kolejni dyrektorzy dbali o rozwój biblioteki. I tak kolejno, mgr Józef Czeni (1956-1967) – księgozbiór to 147 tys. wol., 5834 czytelników, 37 osób personelu; dr Jerzy Zarzycki (1961-1976) – księgozbiór to ok. 500

tys. wol., 11 tys. czytelników, 74 osób personelu; mgr Halina Bałuka (1976-2003) księgozbiór to 802 tys. wol., 23,8 tys. czytelników, 75 osób personelu. W tym okresie władze uczelni postanowiły rozwiązać palący problem własnego budynku biblioteki spowodowany niewystarczającą ilością miejsca dla zbiorów bibliotecznych na Wydziale Górniczym. Zakupiony został w 1982 r. sześciokondygnacyjny budynek typu „Lipsk”. Następne lata zajęły procesy przeprojektowywania tego typowo przemysłowego budynku na potrzeby biblioteki oraz zdobywania odpowiednich funduszy. Ostatecznie w 1994 r. dokonano przeprowadzki i otwarcia nowej siedziby biblioteki przy ul. Kaszubskiej 23.

W roku 1989 rozpoczęto prace nad tworzeniem komputerowej bazy danych o nazwie „Dorobek”, zawierającej informacje o pracach naukowych wykonywanych od 1988 r. na bieżąco przez pracowników uczelni. W 1989 r. wprowadzono po raz pierwszy do działalności informacyjnej nowoczesne nośniki informacji, tj. zagraniczne, bibliograficzne bazy danych naukowo-technicznych na dyskach komputerowych CD ROM, dostępne lokalnie w Oddziale Informacji Naukowej. Pierwsze trzy bazy to były: INSPEC, ICONDA i COMPENDEX Plus. Po przeprowadzce zakupiono od firmy Max Elektron w Zielonej Górze, zainstalowano i wdrożono zintegrowany komputerowy system biblioteczny PROLIB, który funkcjonuje do chwili obecnej.

Od 2003 r. do chwili obecnej funkcję dyrektora sprawuje autor niniejszego artykułu. Następuje dalszy dynamiczny rozwój biblioteki. I tak w dziedzinie inwestycji następuje w latach 2006-2007 modernizacja magazynów poprzez wprowadzenie składowania zwartego, tj. regałów przesuwanych z napędem ręcznym i elektrycznym. Biblioteka dysponuje łącznie ponad 16 km półek, natomiast wielkość zbiorów to ok. 778 tys. wol. W roku 2009 czytelnia ogólna zostaje wyposażona w stanowiska komputerowe ułatwiające dostęp do informacji i literatury fachowej osobom niepełnosprawnym wzrokowo. W celu zabezpieczenia budynku i zbiorów w latach 2002/2003 zakupiono i zainstalowano w czytelniach bramki elektromagnetyczne, a zbiory zabezpieczono odpowiednimi paskami, natomiast w roku 2010 zakupiono i zainstalowano telewizyjny system nadzoru oraz rejestracji w czytelniach, na korytarzach i w otoczeniu budynku. W latach 2011/12 dokonano gruntownej modernizacji sanitariatów, przystosowując je dla osób niepełnosprawnych ruchowo. W 2005 roku uruchomiono własną stronę internetową, za jej pośrednictwem umożliwiając dostęp do baz danych i pełnotekstowych serwisów czasopism i książek elektronicznych. Dostęp do e-źródeł jest możliwy całą dobę także z domu dla pracowników naukowych i studentów wyższych lat studiów.

W 2008 roku biblioteka podpisała umowę o współpracy w zakresie współkatalogowania w Narodowym Uniwersalnym Katalogu Centralnym NUKAT. W efekcie tej współpracy biblioteka jest widoczna w takich katalogach, jak: Word Cat, OCLC, Google Scholar. W tym samym roku zreorganizowano strukturę biblioteki tak, aby w pełni wykorzystać możliwości oferowane przez komputerowy system zarządzania biblioteką PROLIB. Zmniejszono liczbę jednostek organizacyjnych z 13 do 7; wprowadzono strukturę macierzową tworząc sekcje międzyoddziałowe: Systemową, Digitalizacji i Promocji. Ważnym posu-

nięciem z punktu widzenia promocji potencjału intelektualnego i badawczego uczelni była decyzja o stworzeniu Biblioteki Cyfrowej Politechniki Śląskiej. Prace nad jej utworzeniem rozpoczęły się z końcem 2006 roku, a udostępnienie użytkownikom nastąpiło we wrześniu 2009 roku. Zasadniczym jej celem było stworzenie dostępu do zasobów dydaktycznych i naukowych uczelni oraz archiwizacja i prezentacja bibliofilskich zbiorów gromadzonych w systemie informacyjno-bibliotecznym uczelni. Dzięki tym posunięciom zbiory biblioteki są widoczne w Europeanie czy Dart-Europe.

W 2010 roku Biblioteka Główna Politechniki Śląskiej uzyskała w Programie Innowacyjna Gospodarka grant na rozbudowę zasobów cyfrowych poprzez inwestycje w infrastrukturę informatyczną, a także zapewnienie wszystkim zainteresowanym bezpłatnego, wolnego dostępu w Internecie do publikacji zamieszczonych w repozytorium uczelni, w oparciu o inicjatywę Open Access. Projekt „Rozwój sprzętowo-programowy platformy i lokalnej sieci dla wirtualnej infrastruktury informatycznej Biblioteki Głównej Politechniki Śląskiej w celu pozyskania, tworzenia i udostępniania zasobów naukowych” jest w stadium realizacji – do 2013 roku.

Prawie od początku istnienia biblioteki prowadzono działalność dydaktyczną, zajęcia z przysposobienia bibliotecznego dla studentów I roku i z umiejętności informacyjnych dla studentów starszych lat studiów, doktorantów i młodych pracowników nauki. Od dwóch lat studenci pierwszego roku mogą korzystać z kursu bibliotecznego on-line, biblioteka zaproponowała prowadzenie zajęć z umiejętności informacyjnych jako fakultetu dla doktorantów i studentów ostatnich lat studiów. Działalność naukowa biblioteki to udział jej pracowników w konferencjach naukowych, warsztatach, kursach. Biblioteka jest też organizatorem konferencji naukowych, ostatnia pt. „Gdzie jesteś czytelniku?” Rola biblioteki w strategii i działalności uczelni wyższej odbyła się 29 września 2011 r.

Od kilku lat Biblioteka Główna Politechniki Śląskiej podjęła działalność kulturalną. Jest organizatorem wystaw, spotkań autorskich, wernisaży, których autorami i uczestnikami są często emerytowani pracownicy uczelni i mieszkańcy Gliwic. Cały cykl wystaw, a nawet pokazów filmów dokumentalnych poświęcono kresom. Podczas takich imprez licznie odwiedzają bibliotekę ludzie wysiedleni ze Lwowa, Borysławia, Stanisławowa lub ich dzieci i wnuki.

Działalność charytatywną rozpoczęto przed laty akcją „I Ty możesz zostać Mikołajem”. W pierwszych dniach grudnia rokrocznie organizowane są na terenie biblioteki konkursy, koncerty, aukcje internetowe, zbiórki książek i słodyczy, w akcję włącza się cała społeczność akademicka. Beneficjentem działalności charytatywnej są dzieci z Domu Dziecka nr 2 w Gliwicach, którego wychowankowie odwiedzają też bibliotekę, uczestniczą w różnego rodzaju wydarzeniach, m.in. spotkała się z nimi piosenkarka Aga Zaryan, a płyty przekazane przez nią na aukcję przyniosły spory dochód.

Biblioteka Główna Politechniki Śląskiej znajduje się obecnie w gmachu przy ul. Kaszubskiej 23 w Gliwicach